

Kari Tarkiainen: Finnarnas historia i Sverige 2. Inflyttarna Från Sverige och de finska minoriteterna under tiden 1809-1944. Finska Historiska Samfundet & Nordiska museet. Gummerus, Jyväskylä 1993. 455 s.

Arkistoneuvos, fil. tri Karl Tarkiaisen vuonna 1990 ilmestynyt ensimmäinen osa ruotsinsuomalaisten historiaa käsittelevästä teossarjasta sal osakseen ylistävät arviot. Kirja valittiin mm. vuoden parhaaksi historialliseksi teokseksi Suomessa. Nyt ilmestynyt toinen osa ei petä edeltäjänsä synnyttämiä odotuksia. Teos jatkaa siitä, mihin ensimmäinen osa jäi, eli Suomen ja Ruotsin yhtelen valtiollisen talpa-leen loppumisvuodesta 1809, ja päättyy vuoteen 1944.

Sarjan ensimmäinen osa käsitteli mm. työmatkojen ja kauppayhteyksien synnyttämää länsisuomalaisten liikehdintää Ruotsiin, suurvalta-ajan suomalaisasutusta Tukholmassa, metsäsuomalaisasutuksen syntyä ja vaiheita, suomalaisten karriääriä valtakunnan hierarkiassa sekä sota-alkojen pakolaisvirtoja Suomesta.

Toisen osan keskeistä sisältöä ovat mm. metsäsuomalaisten myöhäisemmät vaiheet (sulautuminen, suomen kielen katoaminen), tomlonjokilaakson suomalaisvähemmistön alkuperä ja kiellikysymys sekä Tukholmaan jo vanhastaan muodostuneen suomalaisyhteisön elämä. Tarkastelu ulottuu laidasta laitaan: yksittäin tulleista joukolla saapuneisiin, ylhäisöväestä rahvaaseen, tilapäiskävijöistä pysyvästi asettuneisiin, poliittisista ei-poliittisiin henkilöihin jne. Kohteena ovat yhtäläillä Suomesta sotien seurauksena paenneet upseerit, sotamiehet ja virkamiehet kuin työn perässä tulleet piit ja Västernorrlandin sahoilla työskennelleet pohjalaisetkin; osansa saavat kansallismieliset intoilijat, oikeistoradikaalit ja punapakolaiset, kuten myös yliopistomiehet, Upsalan opiskelijat, kirjailijat ja lehtimiehet sekä sodalta turvaan viedyt evakkolapset — ja monet muut.

Tarkiainen ei ole tukeutunut pelkästään aikaisempiin tutkimuksiin, vaan on leipätyönsä antaman lähteistötuntemuksen ja ”näköalapaikan” avulla penkonut perusteellisesti primääriaineistoa. Siitä hän on poiminut esille lukuisia tekstiä elävöittäviä ja lukijan mukaansa tempaavia esimerkkejä yksittäisistä henkilöistä ja tapahtumista. Käytettävissä oleva aineisto ei ole juurikaan antanut mahdollisuuksia tilastollisiin yleistyksiin eikä teoreettisiin pohdiskeluihin, mutta tuskinpa niitä useimmat lukijat osaavat tämän kaltaisessa teoksessa edes kaivata. Kirjan loppuluvussa kirjoittaja tosin tekee asiasta joukon kiinnostavia yleistäviä johtopäätöksiä.

Toisen osan läpikäyvät teemat ovat pääosin samoja kuin ensimmäisessä osassa. Mutta eivätpä ne voisi juuri muuta ollakaan, koska myös maiden välisen muuttoliikkeen perusolemus on pysynyt hyvin samanlaisena vuosisadasta toiseen. Rauhallisten aikojen luonnollisen väestönvaihdon ovat aika ajoittain rikkoneet sotien aiheuttamat pakolaisvirrat ja poikkeuksellisen huonojen taloudellisten olojen synnyttämät suuret joukkosiirtymät. Ruotsi on tässä vaihdossa ollut parempien elinmahdollisuuksiensa ja turvallisemman asemansa vuoksi vastaanottavana osapuolena. Tarkiainen on kuitenkin onnistunut kertomaan nämä kertaautuvat ilmiöt konkreettisten tapahtumien ja henkilöiden kautta niin elämänläheisesti, ettei lukijalle missään vaiheessa synny kielteistä vaikutelmaa asioiden toistumisesta.

Molemmat Tarkiaisen teokset ovat sisällöltään siinä määrin laajoja (yhteensä lähes 850 sivua), monipuolisia ja täynnä kiinnostavia yksityiskohtia, ettei niitä ole muutamalla sanalla mahdollista kattavasti kuvata. Jokaisen vähänkään asiasta kiinnostuneen on syytä itse ne lukea. Sen tehtyään ei kenellekään jää epäselväksi, miten suuri merkitys suomalaisilla on ollut ruotsalaisen yhteiskunnan kehityksessä.

Toista Tarkiaisen veroista asiantuntijaa ei varmastikaan vanhemman ruotsinsiirtolaisuuden ja -suomalaisuuden osalta ole. Niinpä tuntuisi lähinnä hiusten halkomiselta lähteä etsimään puutteita teosten sisällöllisistä painotuksista tai käsittelevästä. Lähdeaineistoon, etenkin vanhemmalta ajalta, liittyvistä rajoituksista huolimatta Tarkiainen on onnistunut erinomaisen kiehtovalla tavalla kertomaan ruotsinsuomalaisten vaiheista monin verroin enemmän kuin mitä voi kohtuudella yhdeltä ihmiseltä vaatia. Kirjan sisällöllistä antia täydentää runsas, huolella valittu kuvitus, lukemista helpottava kaksipalstainen taitto ja muutenkin miellyttävä ulkoasu.

Tarkiaisen teokset on ainakin toistaiseksi julkaistu vain ruotsiksi. Häneltä on tosin tulossa asiasta tiivistetty suomenkielinen esitys tekeillä olevaan Suomen siirtolaisuuden historia -teossarjaan, jonka kirjoittajana on useita muitakin tutkijoita. Kirjat ansaitsisivat kuitenkin tulla suomennetuiksi koko laajuudessaan. Ruotsinkielistä osaamattomat tai huonommin taitavat jäävät muuten vaille niiden antamaa rikasta ja avartavaa lukukokemusta.

Vuoden 1945 jälkeisestä ruotsinsuomalaisten historiasta on tulossa vuoden 1995 aikana kaksikin eriteosta. Niistä toinen koostuu useamman kirjoittajan artikkeleista ja julkaistaan Tarkiaisen aloittaman sarjan kolmantena osana. Toinen sisältyy osana em. Suomen siirtolaisuuden historia -projektiin. Sen laajana on allekirjoittanut.

Jouni Korkiasaari